

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان چاپ: ۱۴۰۱/۰۵/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

عوامل آموزشی ، کالبدی و سازمانی موثر بر پیشرفت تحصیلی

آسیه نرماشیری^۱، عبدالباسط محمدی دادکان^۲، رقیه صابری ایرندگان^۳

۱- آموزگار، مدرک کارشناسی رشته آموزش ابتدایی . دانشجوی ارشد مدیریت آموزشی

۲- مدیر آموزشگاه شهید قنبری ، فوق لیسانس /دانشگاه آزاد زاهدان

۳- کارشناس پیش دبستانی ، فوق لیسانس آموزش و بهسازی منابع انسانی/دانشگاه پیام نور کرمان

aseinarmashere@gmail.com

چکیده

آموزش و به تبع آن محیط های آموزشی بیشترین اثر و نقش را بر ذهنیت و تمدن سازی جوامع به عهده دارند. لازمه اصلاح پیکره آموزش و پرورش، ایجاد فضاهای مرتبط با فعالیت دانش آموزان است؛ فضاهایی که دارای شرایط مناسب و مطلوب برای رشد فیزیکی ذهنی، عاطفی و اجتماعی کودکان می باشد که تحقق این امر از طریق طراحی جزئیات فضاها با توجه به الگوهای رفتاری دانش آموزان امکان پذیر می باشد. تغییر و تحولات جهانی به سمت و سویی پیش می رود که افراد را نیازمند به دانش و مهارت های خاصی برای برخورد با چالش های فرا رو می کند و این مستلزم آن است که به یادگیری افراد توجه شود؛ چرا که اعتقاد بر این است که همه ی پیشرفت های امروز زاینده یادگیری بوده و کسب دانش و مهارت هم به یادگیری نیازمند است.

واژگان کلیدی: عملکرد ، کلاس ، دانش آموزان ، مدیریت ، معلم .

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مقدمه

در هر نظام آموزشی، پیشرفت تحصیلی به عنوان مهم ترین شاخص توفیق فعالیت های علمی و آموزشی محسوب می شود. بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از اهمیت خاصی نزد پژوهشگران علوم تربیتی و روانشناسی برخوردار است (جباری و همکاران، ۱۳۹۴). مدرسه نهادی اجتماعی است و نمایانگر فرهنگ خاص جوامع مختلف است که به کودک جهان بینی، عادات و رسوم، مهارت ها و دانش معینی را منتقل میکند. وقتی برای اولین بار در فضای تازه ای قدم بر می دارید مجموعه عوامل موجود در آن محل، تاثیراتی خواهند داشت که یا علاقمند به مراجعه مجدد به آن محل می شوید و در جستجوی حرف های تازه برای زندگی به زوایای آن دقت می کنید. (لطف عطا، ۱۳۸۷).

یکی از عواملی که در امر آموزش و تعلیم و تربیت همواره حائز اهمیت بوده و هست، محیطی است که در آن فرآیند یادگیری و آموزش انجام می شود. ویگوتسکی یکی از معروف ترین نظریه پردازان رشد شناختی معتقد است: کنش متقابل میان یادگیرنده و محیط اجتماعی او اهمیت بسزایی دارد. او بر این باور بود که رشد ذهنی کودکان، عموماً به مردمی که در دنیای اطراف آنها زندگی می کنند، وابسته است و افراد بسیاری اندیشه ها، نگرش ها و ارزش های خود را در تعامل و رابطه متقابل با دیگران ارتقا می دهند. در واقع میزان یادگیری و آموزش یافتن فرد به محیط اطراف او وابسته است. بنابراین، چنین به نظر می رسد که اگر مطالب درسی در یک محیط فرهنگی و اجتماعی آموزش داده شود، رشد ذهنی یادگیرندگان قطعی خواهد بود (بنی مسنی و پویا، ۱۳۹۸). عناصر و عوامل تشکیل دهنده در محیط های آموزشی (معلم، شیوه ارزشیابی، تجارب یادگیری، تکالیف و...) از طریق تأثیر بر ادراک دانش آموزان از محیط کلاس، مواد و موضوع های درسی بر نگرش آن ها پیرامون تحصیل و پیشرفت تحصیلی تأثیر می گذارند. منظور از محیط در مباحث آموزشی، فضا، صدا، لحن و جوی است که بر یک محیط خاص حاکم است. محیط کلاس نقش حیاتی و نیرومندی در عملکرد تحصیلی، روانشناختی و رفتاری دانش آموزان به عهده دارد. محیط کلاس را به صورت بافت های اجتماعی، روانشناختی، و آموزشی که در آنها یادگیری رخ میدهد و بر نگرش ها و پیشرفت دانش آموز تأثیر می گذارد، تعریف کرده است. منظور از ادراک دانش آموزان از محیط کلاس، ادراک یا برداشتی است که دانش آموز از ویژگی های مختلف روانی- اجتماعی کلاس خود دارد. جو روانشناختی محیط یادگیری کلاس و ویژگی های بافتی و اجتماعی و حمایت معلم تأثیرات معناداری بر رفتارهای یادگیری دانش آموزان، جهت گیری هدف آن ها، باورهای مربوط به خود، اسناد علی، کاربرد راهبردها، انگیزش تحصیلی و اجتماعی، عملکرد هیجانی، درگیری یا تکالیف، ارزش های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی آنان دارد (حاجی تبار فیروز جانی، محسن، ۱۳۹۸). یادگیری بخش مرکزی زندگی هر فرد است، حتی زمانی که به آن فکر نمی کند نیز اتفاق می افتد و از آن جایی که رفتار نیز در خلا رخ نمیدهد، لذا راه های گوناگون رفتار، مرتبط با محیط کالبدی است. از این رو فضاهای آموزشی به یک فضای آموزشی مطلوب نیازمند است تا با ایجاد رضایت از فضای آموزشی در دانش آموزان، راندمان یادگیری و رضایت تحصیلی آن ها را افزایش دهند. از مهم ترین عوامل مؤثر بر رضایت دانش آموزان از محیط آموزشی عوامل محیطی و عوامل روانشناختی محیط آموزشی هستند. عوامل محیطی نظیر نور، رنگ، مبلمان، فضای سبز، فرم بنا و... بر رضایت کودکان از محیط تأثیر می گذارد و در نتیجه میزان یادگیری و سطح بازدهی دانش آموزان را افزایش می دهد و کودکان در محیطی که احساس کنند شکوفا می شوند احساس مطلوبیت و راحتی می کنند (یوسفی فر، ۱۳۹۷).

پژوهش رابطه مثبت معنی داری را بین احساس خودکارآمدی و عملکرد نشان می دهد. آموزگاران که از درجه بالایی احساس خودکارآمدی در توانایی در تدریس برخوردارند، فرصت های بیش تری را برای پیشرفت کردن دانش آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

خود در سطح عالی فراهم می کنند. احساس کارایی در دانش آموزان نیز با انگیزش، میزان تلاش و استقامت در موقعیت کلاسی رابطه مثبت دارد. بندورا همچنین دریافت که مدارس، احساس کارایی را در دانش آموزان خود به شیوه ی متفاوتی القاء می کنند. در مدرسی که دانش آموزان با پیشرفت بالا داشتند، مدیران بیش تر به فکر آموزش بودند تا وضع کردن خط مشی ها و مقررات و آموزگاران انتظارات بالایی از دانش آموزان پیشرفت زیاد داشتند و معیارهای بالایی را برای آن ها تعیین می کردند، در مدرسی که دانش آموزان پیشرفت کمی داشتند، مدیران بیش تر نقش مجری و برقرارکننده نظم را داشتند تا مربی، آموزگاران از دانش آموزان خود انتظار عملکرد تحصیلی کم تری داشتند (اکبرزاده، ۱۳۸۳).

روش تدریس را می توان به دو گروه عمده تقسیم کرد: روش های تدریس فعال و روش های تدریس غیرفعال در روش تدریس غیرفعال، فقط معلم نقش فعالی را در جریان تدریس به عهده دارد و مطالبی را که از قبل تعیین شده است به طور شفاهی در کلاس بیان می کند و کودکان در این میان واکنش چندانی از خود نشان نمی دهند. بنابراین خلاقیت فقط جای اندکی در آموزش سنتی دارد، زیرا در آموزش سنتی کسب مهارت خواندن و نوشتن مهم است و ارائه مفاهیم به صورت شفاهی از طرف معلم و تکرار و حفظ کردن و پس دادن مطالب توسط شاگردان انجام می شود. بدین ترتیب ذهن شاگردان با جزئیات شتاب زده و نامربوط انباشته می شود و آن ها از یادگیری مطالب مهم درسی و قابل فهم محروم می گردند و تلاشی برای پاسخ های چالش انگیز وجود ندارد. شیوه های آموزش سنتی کودکان را با روش های شناختی که مرتبط با دنیای فردا است همراه نمی کند و چنین تدریس نامناسبی همراه با عدم طرح موضوعات بحث برانگیز، محیط آموزشی ملالت آوری را ایجاد می کند. در نتیجه باعث عدم کنجکاوی و سؤال و مشارکت از جانب کودک می شود (بنی عقیل، ۱۳۸۷).

در حال حاضر تعلیم و تربیت مهمترین اصل توسعه هر کشور است و رسالت انتقال مجموعه باورها، اندیشه ها، رفتارها و مهارت های جامعه به نسل جدید بر عهده آموزش و پرورش است. در واقع هر گونه پیشرفت و تحول در جامعه مستلزم آموزش و پرورش صحیح و قوی است، از آنجا که موفقیت آموزش و پرورش به عوامل آن وابسته است و در میان مجموعه عوامل معلمان مهم ترین نقش را ایفا می کنند، معلمان توجه ویژه ای را می طلبند. چنانکه هیچ کشوری نمی تواند از سطح معلمانش بالاتر رود (دهقان، ۱۳۷۶).

درک حساسیت نقش معلمان در فرایند تعلیم و تربیت از سوی عموم مردم جامعه و ارزش نهادن بر آن به مفهومی اشاره دارد که در جامعه شناسی معادل منزلت و آسیب های اجتماعی است. آسیب های اجتماعی، ارزشی است که یک گروه به یک نقش می دهد (آریانپور، ۱۳۵۶).

ما شاهد این هستیم که معلمان تازه نفس اغلب همانطور رفتار می کنند که معلمانشان با آنها رفتار می کردند و این کار اشتباه است. اگر این رفتار ادامه داشته باشد، دانش آموزان به صورت انفعالی تربیت می شوند و معلمان باید این را بدانند که اگر واقعاً خیر و صلاح دانش آموزان را می خواهند؛ به جای اینکه به آنها ماهی بدهند، ماهی گیری را یادشان بدهند و یا به تعبیر دیگر از شهید مطهری: (من ستایشگر معلمی هستم که اندیشیدن را به من آموخت، نه اندیشه ها را). مطالعات نشان می دهد که برنامه های آموزشی فعلی در پرورش اندیشیدن، پرسشگری و درست انتقاد کردن کارایی مطلوبی ندارند. (غریبی، ۱۳۸۷)

یکی از عادت های نامناسب نظام آموزشی ما، در فرایند یاددهی-یادگیری تکیه بیش از حد بر تکرار اطلاعات و انباشتن آنها در حافظه می باشد. از این منظر، دانشجوی موفق فردی است که رفتار و عملکردش جامعه پسند و قابل پیش بینی باشد و نمره های بالایی در واحد های درسی کسب کند. این فرایند یادگیری است که برای حفظ سیستم موجود و بازسازی شیوه ی متداول زندگی، طرح ریزی شده و نیازهای ثابت و مشخصی را پاسخگو می باشد. نتیجه ی این

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

فرایند، از بین رفتن روحیه ی کنجکاوی، کاوش، چالشگری، خلاقیت و نوآوری در دانشجویان است. (جان هولت ۱۹۸۲؛)

در این تحقیق بحث ما نقش معلمان و ارزشی است که جامعه برای آن قائل می شود. یکی از عوامل مهم در ایفای شایسته نقش معلمان انگیزه قوی آنهاست (رامانادان، ۱۹۹۶)، و از عوامل مهم در برانگیخته شدن انگیزه و ایجاد رغبت شغلی معلمان این است که معلمان از آسیب های اجتماعی بالایی برخوردار باشند. با این وجود شواهد و تحقیقات پیشین که توسط شهین بهمنی در سال ۱۳۸۰، برزگر و نویدی در سال ۱۳۸۰، راضیه نوری در سال ۱۳۷۵ و ...، نشان می دهد که منزلت اجتماعی معلمان در جامعه ما بسیار پایین است. این یک واقعیت است که فارغ التحصیلان پسر تمایل کمتری برای ورود به حرفه معلمی نشان می دهند و در بعضی کشورها معلمی بیشتر به عنوان حرفه زنان در نظر گرفته می شود (مختاری، ۱۳۷۲).

جایگاه معلمان و پایگاه اجتماعی آنان یکی از موضوعات نگران کننده در دهه گذشته بوده است و این نگرانی به صورت بین المللی درآمده است، تلاشهای بسیاری برای پیدا کردن عوامل مؤثر در پایگاه اجتماعی معلمان در سطح جهانی صورت گرفته، تا از این طریق بتوان منزلت اجتماعی معلمان را ارتقاء بخشید (مک نیکل، ۱۹۹۶). در ایران با استناد به تحقیقات انجام گرفته چنانچه به عوامل مؤثر بر آسیب های اجتماعی معلمان توجه شود و با شناخت این عوامل برای رفع مشکلات تلاش شود، بی تردید در امر آموزش و پرورش اثرات مثبت بسیاری خواهد داشت. این امر محقق را واداشت تا با انجام چنین تحقیقی در جهت عوامل مؤثر بر آسیب های اجتماعی معلمان قدمی در این راه مهم بردارد. پژوهشها نشان می دهد که یادگیری مفاهیم، در شرایطی رخ می دهد که کودکان انگیزه پیدا کرده و به طرف مطلب جدید جذب شوند. شیوه های نوین تدریس در آموزش و پرورش کمک می کند که کودکان به کارهای نو دست بزنند و با هر موضوعی خلاقانه برخورد کنند. در نظام های آموزشی نیز تاکید عمده بر پرورش خلاقیت کودکان است. خلاقیت برای بقای هر جامعه ای لازم است و برای ایجاد و تداوم آن در افراد، بایستی عادت به تفکر را در آن ها ایجاد کرد چرا که خلاقیت با تفکر به وجود می آید.

یکی از هدف های مهم در محیط پرتلاطم و متغیر کنونی، آموختن شیوه های خلاقیت و نوآوری است و یکی از الگوهای تدریس که باعث پرورش ظرفیت مشکل گشایی کودکان و هدایت آن ها به بیان خلاق می شود پرورش خلاقیت است. روش تدریس هنر از جمله روش های پرورش خلاقیت محسوب می شود که به وسیله ویلیام جی. جی. گوردون و همکارانش (۱۹۶۱)، ابداع گردید.

روش تحقیق

در تحقیق حاضر، طرح های تحقیق همبستگی و علی - مقایسه ای مورد استفاده قرار گرفته است، زیرا محقق از یک طرف به بررسی روابط بین متغیرها، و از طرف دیگر، به بررسی تفاوت بین کلاسهای کم جمعیت و پرجمعیت، پس از اینکه به طور طبیعی به کلاسهای کم جمعیت و پرجمعیت تقسیم شده، پرداخته است. همچنین می توان گفت که این پژوهش، به دلیل بهره گیری از سه ابزار مختلف (داده های عددی، نظر سنجی و مشاهده)، تحقیق کمی و کیفی یا در هم تنیده است. اگر چه رابطه علی (تأثیر و تأثر) بین متغیرها باید با طرح های تحقیق آزمایشی بررسی شود، لکن در صورتی که داده های به دست آمده از طرح های تحقیق علی - مقایسه ای با روشهای پیشرفته آماری مانند رگرسیون و تحلیل مسیر تجزیه و تحلیل شوند - چنانچه در این تحقیق انجام شده - می توانند تا حد زیادی بیانگر رابطه علی باشند. با توجه به هدف پژوهش حاضر، روش انجام تحقیق، توصیفی و از نوع پیمایشی است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

جامعه و نمونه تحقیق

دانش آموزان مقطع راهنمایی (کلاس هفتم تا کلاس نهم) مدارس استان کرمان جمعه آماری مقاله حاضر هستند ولی به دلایل مشکلات و موانع تحقیق، فرصت و توانایی اخذ رای و نظر پرسی از همه دانش آموزان میسر نبود.

ابزار جمع آوری داده ها و روایی ابزار

برای انجام پژوهش حاضر از ابزارهای:

(۱) پرسشنامه

(۲) مصاحبه

یافته ها

از مهم ترین عوامل توسعه برنامه تحصیلی موفقیت آمیز، محیط یادگیری است. محیط یادگیری مثبت و اثربخش منجر به ایجاد یکپارچگی و پیشرفت تحصیلی بالا می شود. فقدان این محیط، رسیدن به این اهداف را سخت می نماید. برخی پژوهشگران بر این باورند که محیط یادگیری غنی، تدریس مدرسان را بهبود می بخشد و شرایط بهتری را برای یادگیری فراهم می آورد. تعامل یادگیرندگان، معلمان و محیط های یادگیری، آموزش را تشکیل می دهد. برخلاف دهه های پیشین، یادگیرنده در امر یادگیری نقش اصلی را ایفا می کند. دانش آموزانی که در شیوه یادگیری آزادی عمل دارند، مسئولیت بیشتری را در یادگیری احساس می کنند (یوسفی افراشته و همکاران، ۱۳۹۴). محیط یادگیری اثربخش می تواند به برقراری و تقویت شرایط مناسب یادگیری در آموزش عالی منجر شود. محیط یادگیری به بافت اجتماعی، روانی و آموزشی اشاره دارد که یادگیری در آن صورت می گیرد و پیشرفت و بازخورد دانش آموزان را تحت تاثیر قرار می دهد. بدیهی است که شرایط کار و محیط مدرسه بر رضایت و توانمندی افراد اثر مثبت دارد و هرچه محیط برانگیزاننده تر باشد، رضایت افراد افزایش می یابد (دهستانی و همکاران، ۱۳۹۵).

۱-۱- محیط

محیط در لغت به معنای محیط زیست و محیط اطراف آمده است. بطور کلی در متون تخصصی مدیریت، محیط، به پدیده های اطراف سازمان اطلاق می گردد؛ که بطور معمول عواملی نظیر دولت، رقبای، تکنولوژی، عرضه و تقاضای نیروی کار، مشتریان و ارباب رجوع و اخیراً صنعت مرتبط با سیستم را دربر می گیرد (مردمی و محسنی، ۱۳۹۴). محیط های یادگیری از عناصری تشکیل خواهد شد که در کنار هم معنادار می شود. ویژگی های هر کدام از این عناصر در شکل گیری رفتارهای مختلف موثر می باشند. آموزش و به تبع آن محیط های آموزشی بیشترین اثر را بر ذهنیت و تمدن سازی جوامع بر عهده دارند. لازمه اصلاح کالبد آموزش و پرورش، ایجاد فضاهای مرتبط با فعالیت دانش آموزان است. فضاهایی که دارای شرایط مناسب و مطلوب برای رشد فیزیکی، ذهنی، عاطفی و اجرایی کودکان می باشد که تحقق این امر از طریق طراحی جزئیات فضاها، با توجه به الگوهای رفتاری کودکان امکان پذیر می گردد. آموزش به معنای تجربه ای مبتنی بر یادگیری و به منظور ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در فرد، باهدف قادرسازی او به انجام کار و بهبود بخشی توانایی ها، تغییر مهارت ها، دانش، نگرش و رفتار اجتماعی و... تلقی شده است (یوسفی فر، ۱۳۹۷). در واقع محیط مدرسه با مدیریت آموزش مدارس، که مدارس را به عنوان یک سازمان رسمی در نظر می گیرد مرتبط است. بنابراین این محیط، با گروه های اجتماعی در زمینه اهداف، نتایج نقش ها، ساختار سازمانی، نظام های پاداش،

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

فعالیت های مشارکتی و ارتباط اولیا و مربیان شبیه می باشد. سالیانی است که فضای مدرسه به عنوان جنبه مهم و اساسی هر مدرسه مورد بررسی قرار گرفته است. علاوه بر آن محیط بستری برای شکل گیری بسیاری از ویژگی های رفتاری است و به عبارت دیگر، بسیاری از عواطف، عادات، سلیق و حتی طرز نگرش ها، نشست ها و برخاست ها به گونه ای شگرف از محیط تأثیر می پذیرد. دانش آموزان پس از محیط مسکونی خود بیشترین ساعات روز را در واحدهای آموزشی سپری می کنند و با توجه به نقش اساسی آموزش در فرآیند شکل دهی به فرهنگ جامعه، لازم است علاوه بر اهمیت دادن به فرآیند آموزش به ایجاد محیط مطلوب که شوق و انگیزه را نسبت به فرآیند یاددهی و یادگیری در دانش آموزان ایجاد کند توجه کافی و وافی داشت (طاهری، ۱۳۸۹).

۱-۱-۱ محیط آموزشی

انسان همواره تحت تاثیر عوامل محیطی خود و عناصر تشکیل دهنده آن بوده است. این عوامل به طور پیوسته از لحاظ روانی و فیزیکی بر واکنش ها و رفتارهای وی تاثیر گذار هستند که می توان تاثیر عوامل محیطی بر یادگیری را از سه جنبه بنیادین بررسی نمود:

۱- اول اینکه تمام پروسه یادگیری در یک محیط فیزیکی با خصوصیات فیزیکی قابل درک و قابل سنجش صورت می گیرد. خواه نشستن در یک سالن کنفرانس مجهز، یا در زیر یک درخت و یا در جلوی صفحه کامپیوتر باشد، افراد با اطلاعات پیرامونی احاطه می شوند. موضوعات مشخص داخل محیط از قبیل صندلی، لباس و یک فنجان چای توجه افراد را به خود جلب می نماید و افراد به طور پیوسته عناصر اطراف خود مانند نور یک لامپ، بوی غذا و گرمای یک آتش را حس می کنند. بنابراین هر محیط یادگیری برای افراد مملو از اطلاعات محیطی می باشد.

۲- دوم اینکه افراد به صورت منفعل لمس نمی کند، نمی شنود و نمی بیند بلکه کاملاً بصورت فعالانه این افعال را انجام می دهند. این افراد در هر محیط یادگیری منابع ادراکی محدودشان را از طریق انتخاب و گزینش فعالانه ی اطلاعات محیطی مدیریت می کنند و همچنین با استفاده از تجربیات و ساختار دانش موجود برای تفسیر این اطلاعات استفاده می نمایند، به نحوی که در گذشته تجربه نموده اند. (سعید پور و زنگنه، ۱۳۹۵).

۳- و در نهایت ویژگی های فیزیکی محیط های یادگیری می توانند از لحاظ احساسی با نتایج ادراکی- رفتاری مهم تحت تاثیر قرار گیرند. به عنوان مثال اغلب دانش آموزان، یادگیری در یک کلاس بسیار گرم را امری مشکل توصیف می کنند و بر عکس، محیطی که باعث واکنش های احساسی مثبت می شود نه تنها می تواند منجر به ارتقا سطح یادگیری شود بلکه می تواند محیط را به فضای دوست داشتنی برای یادگیری تبدیل کند. واضح است که بعضی محیط های یادگیری، به تمرکز و دقت فرد در یادگیری کمک می کنند و بدیهی است در محیط های یادگیری که شرایط مناسب وجود نداشته باشد، انتظاری جز پایین آمدن راندمان یادگیری نمی رود.

فضاهای آموزشی به دلیل محدودیت های خاص خود برای خشک و بی روح شدن مستعد است. اما باید تمام تلاش ها را به کار گرفت تا از وقوع این حادثه جلوگیری کرد. ریشه علاقه هر دانش آموز به آموختن، در مدرسه و قرار گرفتن در محیط آموزشی شکل می گیرد. در صورت ناهماهنگ بودن محیط با انتظارات فرد، حس دافعه و عدم علاقه به یادگیری در فراگیر شکل می گیرد (مردمی و دلشادف ۱۳۸۹).

برخی از جنبه های خاص فراشناخت با اختلالات روان شناختی رابطه دارد (ولز و ماتیوز، ۱۹۹۶؛ ولز، ۲۰۰۳) و آنچه ما مورد توجه قرار می دهیم و وارد حیطه هوشیاری خود می کنیم، ارزیابی و تأثیر انواع راهبردهایی را که برای تنظیم افکار و احساساتمان به کار می بریم، شکل می دهد (ولز، ۲۰۰۹). فراشناخت ۸ هرگونه دانش یا فرایند شناختی تعریف می شود که در ارزیابی، نظارت و یا کنترل شناخت مشارکت دارد (فلاول، ۹، ۱۹۷۹)، همچنین، می تواند به عنوان جنبه عمومی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شناخت در نظر گرفته شود که شامل اختلالات شناختی و برخی از زمینه‌های خاص فراشناختی است که با آشفته‌گی‌های روان‌شناختی همراه می‌باشد (ولز و میتوس، ۱۹۹۴؛ ولز، ۱۹۹۵؛ نیلسون و همکاران، ۱۹۹۹). توجه به فضای آموزشی به عنوان محیطی که سهم بسزایی در فرآیند رشد دانش آموز و مراحل مختلف زندگی او ایفا می‌کند بسیار حائز اهمیت است، همان گونه که روانشناسان در بررسی مسائل آموزشی همواره عوامل گوناگون چون خانواده، معلم، روش تدریس، کتب درسی، مدیریت آموزشی و ... را به عنوان عوامل موثر در فرآیند تحصیلی مورد تاکید قرار می‌دهند. محیط فیزیکی آموزشی دانش آموز نیز به عنوان عاملی زنده و پویا در کیفیت فعالیت های آموزشی و تربیتی دانش آموز موثر می‌دانند. عواملی چون رنگ، نور، متریا ل و نحوه چیدمان فضاها در کنار هم از جمله مواردی است که در طراحی محیط‌های یادگیری باید بدان ها توجه شود لازم به ذکر است اشخاص و اشیا هم به صورت نیروی بازدارنده و هم به صورت عامل تسهیل کننده در مرحله ی یادگیری عمل کنند، مدرسه و فضای آموزشی فقط دیوار، اتاق و اشیای بی روح نیستند بلکه فضا عرصه ای است که هر بخش آن برای دانش آموز پیامی دارد و هر کدام یک فرهنگ هستند و توجه به این فرهنگ اهداف تعلیم و تربیت را تشکیل می‌دهند. (مروج نیا و صفری نیا، ۱۳۹۹).

۱-۱-۲ پیشرفت تحصیلی

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از سازه هایی است که از دیرباز مورد توجه بوده و تحقیقات بسیاری را به خود اختصاص داده است. متخصصین تعلیم و تربیت همواره کوشیده اند شرایطی را فراهم نمایند تا محصلین بیشترین کارایی تحصیلی را از خود نشان دهند. امروزه مهم ترین نقش مدارس این است که دانش آموزان را در پیشرفت تحصیلی یاری نماید. به طور کلی پیشرفت تحصیلی را توانایی آموخته شده یا اکتسابی حاصل از دروس ارائه شده یا به عبارت دیگر، توانایی آموخته شده توسط فرد در موضوعات آموزشی می‌دانند که به وسیله آزمون های استاندارد شده، اندازه گیری می‌شود. شرف تحصیلی گرایش همه جانبه به ارزیابی عملکرد خود با توجه به عالی ترین معیارها، تالش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از توانایی که با موفقیت در عملکرد همراه است (صفری زاده و علیدادی، ۱۳۹۹).

شوارز و کلور (۱۹۹۸) بیان می‌کنند که مردم احساساتشان را به عنوان اطلاعاتی برای ارزیابی و قضاوت به کار می‌گیرند؛ بنابراین، ارزیابی منفی باعث نابسامانی‌های روانی و عملکرد ناصحیح می‌شود. به همین سبب، تغییرات احساسی و عاطفی ممکن است در ارزیابی و شناخت تغییر ایجاد کند. در واقع، هیجان‌ها داده‌هایی درونی هستند که بر انگیزه‌ها، رفتار و عملکرد تأثیر می‌گذارند و حتی ممکن است مقدم بر شناخت نیز باشند و بر دامنه‌ای از پردازش‌های شناختی شامل سوگیری توجه، سوگیری حافظه (ولز و میتوس، ۱۹۹۴)، قضاوت و ارزیابی و تصمیم‌گیری تأثیر بگذارند. برای اینکه مفهوم پیشرفت تحصیلی روشن شود، ابتدا باید مفهوم افت تحصیلی که واژه‌ای در مقابل آن به شمار می‌آید، روشن گردد. افت تحصیلی، افت عملکرد تحصیلی و درسی دانش آموزان و دانشجویان از سطحی رضایت بخش به سطحی نامطلوب است. روشن است که افت تحصیلی فقط در مردودی و یا تجدیدی خلاصه نمی‌شود و در هر دانش آموز یا دانشجویی که یادگیری های او کمتر از توان و استعداد بالقوه و حد انتظار باشد صدق می‌کند؛ بنابراین حتی دانش آموزان تیزهوش نیز ممکن است دچار افت تحصیلی گردند (صفری زاده و علیدادی، ۱۳۹۹).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

به همین سبب، به نظر می‌رسد که باورهای فراشناختی هر فرد می‌تواند تأثیرات مهمی بر احساسات، سرخوشی و پیشرفت تحصیلی او داشته باشد. در این پژوهش سعی شده است ارتباط بین این دو مؤلفه مشخص شود. در نظریه‌های موسوم به هدف‌نهایی، اعتقاد بر این است که پیشرفت تحصیلی موقعی به دست می‌آید که افراد، به اهداف مبتنی بر ارزش‌ها و نیازهای خود جامه عمل بپوشانند. افرادی که اهدافشان را مهم‌تر و احتمال موفقیت و رسیدن به آن‌ها را بیشتر در نظر می‌گیرند، احساس پیشرفت تحصیلی و خوشبختی بیشتری خواهند کرد؛ در حالی که افراد دارای پیشرفت تحصیلی اندک، غرض‌ورزی بیشتری در هدف‌هایشان احساس می‌کنند (داینر و همکاران، ۲۰۰۲).

افراد ببینند که دیگران در کارهایی که به نظر آن‌ها خیلی مشکل می‌رسد موفق‌اند، امکان دارد افسرده شوند. زمانی که افراد دارای کارایی بالا با موقعیت‌های محیطی بی‌اعتنا مواجه می‌شوند، معمولاً تلاش‌های خود را تشدید می‌کنند تا آن محیط را تغییر دهند. آن‌ها برای ایجاد تغییر، ممکن است اعتراض کنند، به مبارزه اجتماعی دست بزنند یا حتی به زور متوسل شوند، اما به نظر بندورا، اگر تمام این تلاش‌ها شکست بخورند، آن‌ها یا کلاً این روش را کنار می‌گذارند و روش دیگری را اختیار می‌کنند یا اینکه درصد یافتن محیط پذیراتری برمی‌آیند. سرانجام اینکه، خودکارآمدی پایین اگر با محیط بی‌اعتنا ترکیب شود، افراد احساس بی‌تفاوتی، تسلیم و درماندگی می‌کنند.

تحقیقات نشان داده است که روابط اجتماعی توأم با اعتماد اثر تعیین‌کننده‌ای بر شادمانی دارند و در این میان خانواده عمده‌ترین تأمین‌کننده شادمانی افراد محسوب می‌شود (چلبی و موسوی، ۱۳۸۷). شادی باعث تغییر در چو روابط خانواده می‌شود. این یافته‌ها بر اهمیت نقش روابط خانوادگی در تسهیل این تغییر تأکید دارند (نورث و همکاران، ۲۰۰۸). والدین شاد از کودکانشان بهتر نگهداری می‌کنند و فرزندان نوجوانشان را بیشتر دوست دارند (آرگایل، ترجمه گوهری انارکی و همکاران، ۱۳۸۲). نقش خانواده در سلامتی با گرایش جوانان به ناهنجاری‌ها مهم است (احمدی و همکاران، ۱۳۸۷). از دیدگاه فوردایس (۲۰۰۰) شادی تنها یک هیجان مثبت یا احساسی است که توأم با رضایت باشد و معمولاً به وسیله عباراتی چون خرسندی، احساس بهزیستی، نشاط و مسرت و دلخوشی توصیف می‌شود (فوردایس، ۱۹۸۳). به اعتقاد سلیگمن (۲۰۰۴) هدف اصلی روانشناسی مثبت، افزایش شادکامی بر روی کره زمین است. این فرایند دو مرحله را شامل می‌شود: نخست، سنجش معتبر و مطمئن احساسهای مثبت و آثار مثبت آن است که در دهه گذشته، این شاخه از روانشناسی گام‌های مؤثر و چشمگیری در این خصوص برداشته است. مرحله دوم در این فرایند، طبقه‌بندی علمی است (سیگمن، ۲۰۰۴).

معلم در ایجاد موقعیت مناسب یادگیری، قادر به تغییر و کنترل بسیاری از عوامل نیست اما تا حدی می‌تواند با تعیین هدف‌های صریح اجرایی و اتخاذ الگو و روش‌های مناسب تدریس و تهیه و به‌کارگیری تجهیزات لازم و ایجاد نوعی ارتباط سالم با شاگردانش، کیفیت تدریس خود را دست‌خوش تغییر و تحول و پیشرفت کند (سیف، ۱۳۸۷). با توجه به دیدگاه‌های مختلفی که در ارتباط با ضرورت تدریس هنر به ویژه در دوره ابتدایی وجود دارد، اهمیت پرداختن به بحث و پژوهش درباره روش‌های تدریس هنر در دوره ابتدایی و نقش آن در پرورش شناخت علمی کودکان آشکار می‌شود (تجری، ۱۳۸۶). اهمیت ثمربخشی روش‌های تدریس و یادگیری بهتر همواره مورد نظر دانشمندان و محققین هنر تربیتی بوده است. تاریخچه مطالعات نشان می‌دهد روش‌های تدریس چه در پیشرفت تحصیلی کودکان و چه در ایجاد انگیزه و رضایت خاطر، پرورش شخصیت و رشد خلاقیت آنان و موثر است. روش‌های تدریس به منزله روش‌نمایی‌های متفاوتی هستند که هر کدام بردشان تا شعاع خاص را دربرمی‌گیرند. البته باید اذعان نمود که هر یک از روش‌ها در ارتباط با موقعیت‌های مختلف از کار آبی ویژه‌ای برخوردار هستند، به عبارت دیگر هر یک در جای خویش مثمر ثمر هستند. (قورچیان، ۱۳۷۷). امروزه شیوه‌های نوین و فعال تدریس توجه مسئولان و دبیران را به خود جلب کرده است. در این شیوه‌ها فراگیر و علایق و توانمندی‌های او در مرکز توجه قرار دارد و معلم تلاش می‌کند تا

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

توانایی‌های فراگیران را در مهارت‌های گوش دادن گفتن، خواندن، نوشتن، استدلال، مقایسه، تطبیق، تجزیه و تحلیل، سازندگی و خلاقیت تقویت کند و با توجه به این موضوع محتوای درسی را در کلاس‌های درسی ارائه می‌دهد (شریفی و همکاران، ۱۳۸۷).

۳-۱-۱- موقعیت و محیط یادگیری

موقعیت یادگیری و محیط آن از عوامل بسیار مهم در یادگیری است. محیط یادگیری ممکن است ۱- عاطفی باشد ۲- مربوط به نیروی انسانی به ویژه معلم و عوامل اجرایی مدرسه باشد ۳- در رابطه با امکانات محیط آموزشی باشد. موقعیت آموزشی توأم با محبت و احترام متقابل نسبت به محیط خشک و تهی از عواطف، تاثیر بیشتری در یادگیری خواهد داشت. برخورداری محیط آموزشی از همه امکانات دانش آموز را به کنجکاوی و تلاش برای یادگیری و حل مسائل ذهنی خود وا می‌دارد البته محیط و موقعیت یادگیری باید متناسب با آمادگی، استعداد، نیاز و گرایش دانش آموزان باشد. محیط آموزشی منحصر به فضا نیست معلم در این محیط نقش اساسی دارد تعامل درست معلم و سایر عوامل با دانش آموز می‌تواند محیط را جذاب کند اما نکته حائز اهمیت این است که اگر عوامل اجرایی مدارس با نظریه‌های یادگیری آشنا نباشد و آموزش را تنها انتقال داده علمی به دانش آموز، گوش دادن به حرف معلم و حفظ کردن مطالب بدانند هرگز محیط مناسب و برانگیزاننده‌ای برای یادگیری فراهم نخواهد شد محیط آموزشی باید چنان سازماندهی شود که دانش آموز با انگیزه و تفکر و فرصت تصمیم‌گیری در خصوص چگونگی دستیابی به اهداف آموزشی را داشته باشد (وحیدی و همکاران، ۱۳۹۹).

در بسیاری مواقع شاید این دور از واقعیت نباشد که نه معلم می‌داند محتوایی را چرا باید درس بدهد و نه دانش‌آموز چرایی را انتخاب محتوا را می‌داند نه معلم می‌داند محتوا را به چه روش صحیح و سودمندی تدریس نماید و نه دانش‌آموز چگونه یادگرفتن را می‌داند، معلم صرفاً درس می‌دهد و فراگیران نیز به طور موقتی حفظ می‌کنند، ما فقط یاد گرفته‌ایم درس بدهیم و کودکان نیز آموخته‌اند که تنها حفظ نمایند و چون و چرا مطالب را از ما بپذیرند (سبحانی نژاد و همکاران، ۱۳۸۵). آیا معلم به طور معمول، پیش از تدریس ارزیابی می‌کند که هدف از تدریس این مطالب چیست؟ و آیا از خود می‌پرسد این محتوا چگونه باید تدریس شود؟ یا فقط به طور یکنواخت به روش حفظی به یادگیری طوطی‌وار می‌پردازد. متن آموزشی که در اختیار همه قرار دارد، اما چگونگی تدریس مهم است. موفقیت معلم در استفاده از شیوه‌های فعال تدریس است. به اعتقاد محقق، شیوه فرایند یاددهی - یادگیری از خود موضوع درسی مهم‌تر است. کارائی روش‌هایی نظیر سخنرانی، انتقال اطلاعات از معلم به دانش‌آموز و به یادسپاری و تأکید بر محفوظات که شالوده روش‌های سنتی تدریس است مدت‌هاست مورد ایراد و پرسش قرار گرفته است (حیدری و همکاران، ۱۳۸۸).

معلم، کلیدی‌ترین و موثرترین عامل و عنصر نظام تعلیم و تربیت است؛ به گونه‌ای که توفیق یا شکست برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی این نظام، مستقیم یا غیر مستقیم معطوف به معلمان آن می‌باشد. اهمیت، جایگاه و نقش معلم در تعلیم و تربیت تا حدی است که می‌توان گفت معلم، کارایی و کفایت او، آینه‌ی تمام‌نمای کفایت و کارایی هر نظام آموزش و پرورش می‌باشد و مهم‌ترین وسیله رسیدن جامعه به غایات و هدف‌های آموزش و پرورش، معلم صاحب صلاحیت است (رئوف، ۱۳۷۹؛ تقی‌پور ظهیر، ۱۳۸۱). باید توجه داشت که هر دانش‌آموز نسخه‌ی بی‌نظیر عالم خلقت است، پس داشتن نگاهی موشکافانه به شخصیت و منش دانش‌آموزان سبب می‌شود که هر یک را همچون جهانی ناشناخته و نسخه‌ای متفاوت در عالم هستی بدانیم و به تفاوت‌های فردی آنها توجه نماییم. لذا این مهم یکی از اصولی است که هر معلم باید بدان توجه داشته باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مسلط بودن و استفاده از روش های یادگیری مختلف در حین تدریس نیز می تواند در تعمیق یادگیری دانش آموزان موثر باشد. مثلاً اگر روش پرسش و پاسخ با طرح پرسش های هنرمندانه، هدفمند، منطقی، واضح و روشن مبتنی بر زمینه های علمی شاگردان، واگرا و برانگیزاننده از سوی معلم همراه شود، می تواند به پرورش و تقویت قدرت تفکر، استدلال و اظهار نظر، تفکر انتقادی، خلاقیت، اعتماد به نفس و انگیزه ی مطالعه و تحقیق در دانش آموزان کمک نماید(جاودانی، ۱۳۹۱، ص ۴۹).

سرعتی که دانش آموز در تکمیل پایه ها و درجات گوناگون دارد و بر حسب مقدارش، پیش افتادگی و سرعت یا عقب ماندگی وی اندازه گیری می شود (بیابانگرد، به نقل از مرادی، ۱۳۸۷) پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش ها در این نظام در واقع تلاش برای جامعه عمل پوشاندن به این امر تلقی می شود. به طور اعم کل جامعه و به طور اخص نظام آموزش و پرورش نسبت به سرنوشت کودکان، رشد و تکامل موفقیت آمیز آنان و جایگاه آنها در جامعه علاقه مند و نگران است و انتظار دارد دانش آموزان در جوانب گوناگون، اعم از ابعاد شناختی و کسب مهارت و توانایی ها و نیز در ابعاد عاطفی و شخصیتی، آنچنان که باید پیشرفت و تعالی یابند (پورشافی، به نقل از مرادی ۱۳۹۲).

خانواده از نهادهای مهم و بنیادی جامعه است که نقش اساسی در زندگی فرد و جامعه دارد. امری غیر قابل تردید است. اگر چه فرزند از جامعه و اجتماعی، اهمیت خانواده در حکم نهادی ولی بیشتر تحت تاثیر خانواده است. تاثیر خانواده در کودک و نقشه ای مهم همسالان تاثیر می گیرد، آن در جنبه های سازندگی، فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی و غیره بسیار مهم و عظیم است (قائم، ۱۳۸۰) تاثیر خانواده در رشد همه جانبه کودک از لحظه تولد آغاز و با قدرت و فراگیری خاصی آشکار میشود و در سراسر زندگی باقی می ماند. روابط صحیح و متعادل والدین و فرزندان یکی از عوامل ثر در سلامت و بهداشت روانی آنان است. تحقیقات نشان می دهد که در میان عوامل گوناگونی مؤثر تاثیر متقابل کودک و والدین و که در پرورش و شخصیت سالم در کودکان و نوجوانان مؤثرند. (نوابی نژاد، ۱۳۸۰)

نحوه برخورد و ارتباط والدین و کودک از مهمترین و بنیادترین عوامل محسوب میشود هر خانواده شیوهای خاص را در تربیت فردی و اجتماعی فرزندان خویش به کار می گیرد. این متاثر از عوامل گوناگون مانند عوامل فرهنگی، شیوهها که شیوههای فرزندپروری نامیده می شوند. ه طور کلی میتوان گفت باورهای فراشناختی و به طور خاص باور فراشناختی کنترلناپذیری و خطر از طریق تاثیر بر انتخاب راهبرد مقابلهای و ادراک فرد از تواناییهای خود با تداوم آسیبشناسی روانی ارتباط دارند. به لحاظ کاربرد بالینی این یافتهها نشان میدهد که میتوان به دانش آموزان آموزش داد باورهای فراشناختی خود را تغییر داده و در نتیجه از سلامت عمومی و روانی بیشتری برخوردار شوند. در این پژوهش جمعیت مورد بررسی، دانش آموزان رشته ی روانشناسی و مشاوره بوده است و تعمیم آن به جمعیت های دیگر با محدودیت رو به رو است و پیشنهاد میشود بررسی های مشابه با نمونه ی بزرگتر و در جمعیت های دیگر نیز انجام گیرد. اثر خانواده فراتر از فرهنگ جامعه، دنیای کار، دوستان نزدیک و امثال آنهاست. رابطه والدین یا شیوه فرزندپروری، در گذر از اعمالی است که اهداف گوناگونی از قبیل تربیت اخلاقی و روانی، شناسایی رشد و پیشرفت استعدادهای فرزندان، آموزش مهارت ها، آشنا کردن با قوانین و هنجارهای جامعه را در برمی گیرد. در واقع فرزندان مثل همه انسان ها دارای شخصیت و هویت بوده و خود نیز سعی می کنند تا با مدل ها و سمبل هایی خود را هماهنگ کنند، یعنی هم مثل برخی اشخاص شوند و هم در نهایت دارای یک ویژگی منحصر به فرد باشند. به عبارتی خود را در دیگری حل کردن، یادگیری را در خود بوجود آوردن که با این فعالیت صاحب شخصیت یا هویت می شوند (تاپ، ۱۹۸۸). پژوهش ها نشان می دهد که رابطه تنگاتنگی بین آزادی و استبداد و چگونگی رشد اخلاقی فرزندان وجود دارد. بامریند به نقل از سیف (۱۳۶۸) با انجام پژوهشی درباره ۱۵۰ کودک ۴ ساله، والدین آنها را به سه گروه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مختلف تقسیم می کند؛ گروه اول والدینی هستند که فرزندان خود را مجبور به اطاعت کورکورانه می کنند، این گروه فرزندان خود را محدود کرده، اختیار و آزادی کمتری به آنها می دهند و معتقدند که رفتار کودکان بایستی زیر نظر آنان باشد. در نتیجه ضوابط رفتاری آنها انعطاف پذیر نبوده و یک جانبه است، و گاهی اوقات برای اجرای همان ضوابط رفتاری، کودکان را تنبیه می کنند. گروه دوم والدینی هستند که با فرزندان خود با اقتدار رفتار کرده ولی بر عکس گروه اول معتقد به انعطاف پذیری در رفتارند. به فرزندان خود فرصت می دهند تا در صورت لزوم اعتراض کنند و تربیت خاصی را با دلیل به آنها تفهیم می کنند. گروه سوم والدینی هستند که نسبت به فرزندان تحمل پذیرند، اصطلاحاً سهل گیرند و در مقابل اعمال خلاف چشم پوشی می کنند (لوپس، ۱۹۸۱).

بحث و نتیجه گیری

افرادی که به فراگیری علوم در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی موفق می شوند، تقریباً یک پنجم عمر خود را از مقطع ابتدایی تا پایان تحصیلات دانشگاهی در محیط های آموزشی سپری می کنند. از این رو طراحی مناسب این فضاها و رعایت استانداردها و شاخص های کیفی از عوامل مهم و تأثیرگذار در بالا بردن سطح کیفیت فضاهای آموزشی محسوب می شود. طراحی داخلی کلاس ها، رعایت تعداد دانش آموزان متناسب با اندازه کلاس ها، به کاربردن نظارت های صحیح و دیگر ویژگی های فیزیکی محیط، از عوامل مهم در جریان آموزش و از لوازم عمده برای تسهیل فعالیت های آموزشی یاد دهندگان است. که با به کار بردن سیاستی درست در راستای اصلاح فیزیک و کالبد محیط های آموزشی میتوان نتایج مطلوبی در پیشرفت دانش آموزان مشاهده کرد. همچنین متغیرهای فیزیکی، حتی اگر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموز نیز هیچ تأثیری نداشته باشد، باید به خاطر حفظ سلامت، بهداشت و امنیت روانی آنان مورد توجه قرار گیرند.

هدف عمده فعالیت های پرورشی معلم یا مربی این است که دانش آموز به تدریج از انگیزه های بیرونی به سمت انگیزه های درونی هدایت شود. تفاوت اساسی افراد دارای انگیزه درونی با افراد دارای انگیزه بیرونی این است که افراد با انگیزه درونی احساس کفایت بیشتری در خود دارند و کمتر به دیگران اجازه می دهند که محرک رفتارشان شوند. این گروه از دانش آموزان، خود تعیین کننده رفتارها هستند و به خاطر کفایتی که در خود احساس می کنند، باور دارند که می توانند با رفتارشان بر محیط خود تأثیر بگذارند. این گروه از دانش آموزان با انگیزه درون گرا، تصورشان این است که موفقیت و عدم موفقیت در تحصیل به خاطر نحوه رفتار صحیح یا غلط خودشان است و در نتیجه در صورت وجود مانعی در راهشان بر خلاف افراد با انگیزه بیرونی که شکست خود را به عواملی مثل "سوالات سخت" بود یا "معلم از من بدش میاد" نسبت می دهند از حرکت نمی ایستند و خود تلاش می کنند آن موانع را رفع کنند. از آنجایی که انسان آمادگی دارد تا فعالیت ها و تصوراتش را تعمیم دهد، موفقیت در یک درس منجر به موفقیت در دروس دیگر می شود و این موضوع در مورد دروس اصلی هر رشته مهم تر است؛ در واقع، ضعف درسی در این دروس منجر به بی علاقه ای به تحصیل و گاهی حتی ترک تحصیل می شود و البته عکس آن هم صادق است. به همین علت به معلمان دروس اصلی هر رشته توصیه می شود، شرایط آموزشی و امتحانی را مطلوب نمایند و با ارزشیابی های مناسب فضای کلاس را لذت بخش کنند.

(بچه ها استعداد ها و خلاقیت های نهفته دارند که گاهی ما معلم ها با ندانم کاری، آن ها را در نطفه خفه می کنیم ... نظام تعلیم و تربیت ما چنین کاری با بچه ها می کند. آنها را که استعداد بیشتر دارند، محدود می کند و به آنها بی هم که استعداد لازم را در یک زمینه ندارند، آن قدر فشار می آورد که از درس نا امیدشان می کند). (شکوهی، ۱۳۸۵)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

در تبیین این یافته می توان گفت که معلم باید از دانش مرتبط با موضوعی که تدریس می کند برخوردار باشد و به مطالعه و تحقیق حرفه ای در خصوص دیدگاه های تئوریک متعددی پیرامون روش کلاس داری و تدریس بپردازد و نیز از دانش مرتبط با تفاوت های فردی دانش آموزان برای برنامه ریزی، یافته های حاصل از بررسی این فرضیه که بین مهارت های ارتباطی معلمان روش های معلمی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه وجود دارد. نشان داد که بین مهارت های ارتباطی معلمان روش های معلمی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج به دست آمده از پژوهش هایی که در این زمینه انجام شده ان در تبیین این یافته می توان گفت که معلم باید از دانش کافی در زمینه برنامه ریزی برای تدریس و استراتژی های آموزشی متنوع برای انتقال مطالب و نیز روش های متنوع ارزشیابی رسمی و غیر رسمی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان برخوردار باشد. بدیهی است که معلم متخصص در این زمینه می تواند راهکارهای مناسبی را در فرایند یاددهی-یادگیری برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تعیین نماید و به آنها در جهت موفقیت تحصیلی کمک نماید، سازگاری دارد .

پژوهشگران در نتیجه تحقیق دریافته اند افرادی که به خانواده های نیازمند و محله های فقیرنشین تعلق دارند غالباً از لحاظ یادگیری و پیشرفتهای درسی از خانواده های طبق متوسط وضع پائین تری داشته اند . کودکان و نوجوانان خانواده های مرفه و ثروتمند برایشان دشوار است که از حال و روز کودکان نیازمند و فقیر آگاهی یابد . این کودکان فقیر که از غذا و لباس کافی و مناسب و مسکن شایسته ای برخوردار نیستند کمتر به دانش اندوزی و پیشرفتهای درسی علاقه نشان میدهند . بسیاری از آنان تکالیف خود را به خوبی انجام نمیدهند و به درس و سخنان معلم کمتر توجه میکنند . بیشتر پرخاشگر و کینه توزند و برای تحصیل و یادگیری دارای انگیزه کمتری هستند .

فهرست منابع :

- امین فر، مرتضی ، "علل و عوامل افت تحصیلی و چگونگی کاهش آن ، فصلنامه تعلیم و تربیت." ایرجی ، پروانه ، "عوامل موثر در ترک تحصیل دانش آموزان"، ۱۳۶۸ .
- بیابانگرد ، اسماعیل ، روانشناسی تربیتی تهران : انتشارات ویرایش، ۱۳۸۴ .
- بنی مسنی، حمیدرضا و پویا، نرگس، تاثیر محیط یادگیری بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی، دومین همایش بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان، ۱۳۹۸ <https://civilica.com/doc/1012658>
- جباری فر، تقی. زارعی، حسن و جهانگرد شرقی، محبوبه، نگاهی بر نقش خانواده در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، اولین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی و آسیب شناسی جامعه، ۱۳۹۴.
- پاول، تروورجی و سیمون جی انرایت، فشار روانی اضطراب و عدم اعتماد به نفس و راههای مقابله با آن، ترجمه: عباس بخشی پور رودسری و حسن صبوری مقدم، به نشر، مشهد، ۱۳۷۷ ش.
- پیفر، ورا، استرس و عدم اعتماد به نفس و روش های مقابله، ترجمه: آزاده افروز و منا نقیبی راد، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۸۰ ش.
- پی کیوز، جان ، "دنیای یادگیری در مدرسه"، ترجمه: فرخ لقاء رئیس دانا ، (۱۳۸۰) ، تهران : انتشارات تعلیم و تربیت
- زندگی نامه و خدمات علمی و فرهنگی دکتر غلامحسین شکوهی ، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، چاپ اول.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

سام خانیان ، محمد ربیع ؛ و نوآوری در سازمان آموزشی ، تهران ، چاپ سوم ، ویرایش دوم ، انتشارات
رسانه تخصصی.

سلطان القرایی ، خلیل و سلیمان نژاد، اکبر، تفکر انتقادی و ضرورت آموزش آن در کلاس درس، دو فصلنامه ی
تربیت اسلامی، سال سوم، ۱۳۷۷.

سیف ، علی اکبر؛ روانشناسی پرورش نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش، چاپ چهارم ویرایش
هفتم، تهران، انتشارات دوران.

شعبانی ، زهرا؛ بررسی تطبیقی تربیت معلم در ایران و چند کشور جهان. فصل نامه ی تعلیم و تربیت، سال
بیستم، شماره ی ۱۰-۰۶۰، صص ۹.

شعبانی، حسن؛ تأثیر روش حل مسأله بصورت کارگروهی بر تفکر انتقادی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه
چهارم
ابتدایی. رساله دکتری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.

شیرازی، رباب. (۱۳۷۸) بررسی عوامل موثر بر انگیزه انتخاب شغل معلمی از دیدگاه دبیران زن .
دهستانی اردکانی، محمد و اخوت، علی محمد، ۱۳۹۵، نقش محیط یادگیری در میزان یادگیری دانش آموزان، اولین
همایش ملی تازه های تعلیم و تربیت در نظام آموزشی ایران، اردکان، <https://civilica.com/doc>.

رضایی حبیب اله، بمانی نیکو. نقش محیط یادگیری در ارتقای آموزش و معرفی ابزارهای اندازه گیری محیط
یادگیری. توسعه ی آموزش جندی شاپور. ۱۳۹۵ [cited
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=284920>].

صغری زاده، صغری و علیدادی، فرامرز، بررسی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، مجله پیشرفت های نوین در
روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۱۳۹۹.

سروران، مهram ، ۱۳۹۴، تأثیر معماری ارگانیک بر فضاهای آموزشی ، کنگره بین المللی پایداری در معماری و
شهرسازی دبی. میرصدوقی، سیدحسن، بررسی ارتباط بین سبک های استاد علی، سلامت روان و پیشرفت
تحصیلی دانشجویان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز ۱۳۷۸.

نجاریان، بهمن؛ عطاری، یوسفعلی، زرگر، یداله، ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش کمال گرایی،
مجله علوم تربیتی و روان شناختی دانشگاه شهید چمران اهواز، سال ششم، .